

De school als kenniscentrum

Groene kennis verbonden

Onderwijsinstellingen als regionaal kenniscentrum. De overheid en de instellingen willen het, maar het gaat niet vanzelf. Behalve extra financiering vraagt het ambitie, visie, hard werken op alle niveaus en slagvaardigheid. Er zijn heel wat hobbels te nemen.

Al meer dan twintig jaar stimuleert de overheid de ontwikkeling van regionale kennisinstellingen, dus ook binnen het groen onderwijs. De extra financiering, de Groene plus, is daar onder andere voor bedoeld. De vraag is: wat heeft het beleid opgeleverd?

Divers beeld

In de beginjaren van dit overheidsbeleid stuurde het ministerie vooral aan op programmatische samenwerking tussen hao, mbo en bedrijfsleven. Mooie resultaten daarvan zijn de producten op het gebied van gewasbescherming en plantenfysiologie, waarbij Wageningse kennis toegankelijk is gemaakt voor mbo'ers, bedrijfsleven en burgers. "Maar tot een structurele beweging is het niet gekomen", zegt René van Schie, beleidsmedewerker op het ministerie van EZ. "De inzet was om te komen van losse projecten naar programma's en instellingsbeleid. En tot meer samenwerking in de kolom, tussen mbo, hao en Wageningen."

Die programma's zijn voor een deel gelukt, het instellingsbeleid laat een divers beeld zien. Het strategisch beleidsplan van het ene aoc zegt er niets over, dat van het andere geeft een opsomming van kenniscentra met faciliteiten voor onderzoek en ontmoeting met het bedrijfsleven. Scholen hebben verschillende ambities in deze ontwikkeling. Zie de uiteenlopende voorbeelden van kenniscentra in de kaderteksten.

Kleinere opdrachten

Om een regionaal kenniscentrum te worden, moet de school allereerst een netwerk in de regio hebben, zegt Van Schie. Dat netwerk moet je opbouwen en onderhouden. Daarnaast gaat het om kenniscirculatie. Er komt kennis de school binnen, hoe zorg je ervoor dat die kennis niet bij één persoon of een klein groepje blijft hangen? Positieve ontwikkelingen noemt Van Schie het reguleren en de kenniswerkplaatsen in diverse regio's.* Dat zijn, volgens PJ Beers, onderzoeker bij Wageningen UR, inderdaad goede manieren om te werken aan een duurzaam netwerk.

“Uiteindelijk zijn het de partijen in de regio die zeggen of een onderwijsinstelling daadwerkelijk een regionale kennisinstelling is.” Daarvoor moet een school credits en vertrouwen opbouwen. “Je doel is opdrachten die gaan over de toekomst van de regio. Maar daar kun je als school niet op gaan zitten wachten. Je moet beginnen met de kleinere, makkelijk te grijpen opdrachten.”

Bouwen aan een netwerk is dus klein beginnen.

Drijvende panelen en wateropslag in de Veenkoloniën, een kenniswerkplaats

En hobbels overwinnen. Het vraagt om aanpassingen in de school, in het rooster bijvoorbeeld, en bij de docent die een andere rol krijgt. Ook is er de hobbel van de Inspectie van het Onderwijs die uren ‘in de regio’ niet als contactlessuren ziet en de hobbel van de kwalificatiestructuur, die datgene wat leerlingen in de regio leren niet per se als leerdoelen formuleert.

Een netwerk in de regio opbouwen en onderhouden is een taak voor de hele organisatie, stelt Van Schie. “Het betekent dat je op alle niveaus werkt aan die netwerken. Dat ook de aoc-bestuurders aan relatiemanagement werken. Dat je zorgt dat je als instelling aanspreekbaar bent.” ▶

CREDITS

Kenniswerkplaats Wageningen verzamelt bij zeven kenniswerkplaatsen opdrachten die geschikt zijn voor Wageningse studenten. Doel is om langer lopende projecten in zoveel mogelijk jaarlijks terugkomende vakken te integreren en dat docenten uiteindelijk zelf de contacten onderhouden. In een vak over Biobased Economy werken studenten in vijf groepen aan projecten van vijf werkplaatsen. Dat loopt wat ingewikkelder, vraagt meer tijd, dan bij bijvoorbeeld Landgebruiksplanning, waar studenten aan één project werken.

Credits: In Noord-Holland Noord deden studenten Landgebruiksplanning onderzoek in dorpen ten behoeve van de toekomstvisie. Eerst in Petten, daarna kwamen er vragen uit Kolhorn en 't Veld-Zijdewind,

Winkel en Oude Niedorp.

Kenniswerkplaats Gelderse Vallei & Eemland werkt vooral met Wageningen UR, Stoas Vilentum en CAH Vilentum, Van Hall Larenstein en de Christelijke Hogeschool Ede. De samenwerking met het mbo van Groenhorst kan beter, vindt werkplaatsmanager Hans Hubers. Ook ligt er een uitdaging om verbinding met technische en economische mbo-, hbo- en wo-opleidingen te maken.

Credits: Bij het recreatieschap leefde de vraag naar een inrichtingsplan voor een recreatieterrein op de Utrechtse Heuvelrug. “De opdrachtgever merkt nu op: ‘Die studenten kunnen best wat, zijn creatief en hebben goede ideeën.’ Dat schept vertrouwen dat er mogelijkheden zijn voor meer structurele samenwerking.”

CAMPUS

De Greenport Horti Campus is een regionaal samenwerkingsverband van onderwijsinstellingen, overheden en bedrijfsleven in de regio rond Rotterdam en Delft. De Centra voor Innovatief Vakmanschap met trekkers Edudelta en Lentiz, en de Centres of Expertise voor Greenport en Biobased Economy vallen hieronder. Doel is om het mbo en het hbo te upgraden in aansluiting op de Human Capital Agenda. Daar waar dat niet door de centra wordt opgepikt, doet de Greenport Horti campus dit. Er zijn meer dan 35 actielijnen uitgezet. In het samenwerkingsverband werken onderwijsinstellingen samen met dezelfde partners. "Dat zorgt voor verduurzaming van het netwerk", zegt projectleider Jan-Willem Donkers, tevens GKC-programmaleider Plant. "En nu de partners werken aan dezelfde agenda, zorgt dat ook voor betere verankering en doorstroming van kennis." Uitwisseling vindt bijvoorbeeld plaats tijdens informele kenniscafés.

"Uiteindelijk wil je opdrachten die gaan over de toekomst van de regio"

Kennis verankeren

Een netwerk dus, maar niet alleen voor het borrelen. Het gaat om kennis. Kennis ontwikkelen, verspreiden, verduurzamen. Op school, in de regio. Dat is veel ingewikkelder dan een netwerk opbouwen. Van Schie vraagt zich af of scholen er überhaupt wel aandacht aan besteden. Binnen regionale kenniswerkplaatsen begint dat voorzichtig op gang te komen. Bijvoorbeeld via rapportage door studenten over hun resultaten naar een regionale stuurgroep, die zich vervolgens afvraagt voor welke andere partijen dit interessant kan zijn. Of via bijeenkomsten met stakeholders waar studenten hun resultaten presenteren. Beers: "De werkplaatsmanager moet zorgen voor goede communicatie over de projecten met de regio. Dat lukt als zo'n stuurgroep of de werkplaatsmanager de regio goed kent en kan inschatten in hoeverre andere partijen baat hebben bij resultaten." Het netwerk is voorwaarde voor kennisverspreiding. De Groene Kennis Coöperatie ondersteunt aoc's en hao-instellingen bij kennisverankering. Wat werkt, zegt directeur Gerlinde van Vilsteren, is vooraf goed nadenken over de te bereiken resultaten en de inbedding in het onderwijs. "Als een docent op docentenstage gaat, regel je van tevoren ook hoe de kennis die deze docent opdoet, in de organisatie terecht komt. Het is een kwestie van professioneel project- en programmamanagement."

Verlegde focus

De meest recente poging om kennis te verankeren is de oprichting van Centra voor Innovatief Vakmanschap en Centres of Expertise. Hierin gaan onderwijs en bedrijfsleven aan de slag met wat scholen willen en wat aansluit bij regionale

en sectorale thema's. Van Vilsteren: "Het bedrijfsleven financiert voor een kwart mee; zit er dus minder vrijblijvend in. Er komen meeting points waar docenten en ondernemers echt gaan samenwerken. Waar studenten de discussie aan kunnen gaan met mensen vanuit het bedrijfsleven en direct feedback krijgen op hun werkzaamheden." Zij verwacht hier veel van. Maar deze centra bestaan nog niet of nog maar net. Ondertussen verlegt het ministerie haar focus. Van Schie: "We willen nu meer naar de instellingen kijken: wie wil je bedienen? Welke keuzes maak je daarin? Hoe organiseer je dat, ook op de locaties?" Het ministerie erkent dat scholen in een ontwikkeling zitten, maar "wij denken dat scholen slagvaardiger kunnen zijn." ■

Het Plan van het Noorden streeft naar leren in een authentieke leeromgeving

THEMA'S

Een van de onderwijsinstellingen die de ontwikkeling van (regionale) kenniscentra expliciet noemt is Aeres Groep. "Wat wij proberen te doen is onze opleidingen, activiteiten, expertise, faciliteiten, docenten, enzovoort, te bundelen rond thema's", verklaart CvB-voorzitter Bastiaan Pellikaan. Bij Dronten is dat rond tuinbouw, agrofood en ondernemerschap. In Almere rond leefomgeving, buitenruimte, stad en platteland. In Barneveld rond dier en gezondheid. Die plekken worden een soort meeting points waar van alles rond zo'n thema gebeurt. "Dat trekt weer mensen en activiteiten aan. Dat versterkt het thema landelijk, maar versterkt ook het centrum." Volgens Pellikaan gaat het niet om regio's maar om inhoud. "Daarop krijg je mensen in beweging."

Of het Aeres-model een duurzame verbinding met de regio waarborgt en of het werkt om kennis te verankeren? Dat weet Pellikaan nog niet. Aeres Groep is er nu drie jaar mee bezig. "Alle Kigo-aanvragen zijn gekoppeld aan de thema's, en daarbij is sprake van samenwerking met het bedrijfsleven. Bij alle activiteiten vragen we: wat draagt het bij aan het thema? Dat brengt wel discussie op gang. Het werkt selecterend en aanzuigend."

Kennis ontwikkelen, verspreiden, verduurzamen, is veel ingewikkelder dan een netwerk opbouwen

PLAN

Het Plan van het Noorden is een initiatief van Nordwin College, AOC Terra en Van Hall Larenstein om het onderwijs beter te laten aansluiten op de behoeften van de arbeidsmarkt. Er zijn twee actielijnen:

- de scholen gaan op alle niveaus in gesprek met het bedrijfsleven;
- alle leerlingen en studenten leren in authentieke beroepsituaties.

Het agrofood-bedrijfsleven in het noordoosten heeft vijf programmalijnen uitgezet waar de scholen bij aan sluiten. Het bedrijfsleven, maatschappelijke organi-

saties, overheden en kennisinstellingen stellen in april de agro-agenda vast. Projectleider Gerda van Eck: "Nu is het nog zo dat leerlingen bij regiolen in Meppel bij wijze van spreken alle opdrachten oppakken. Het is de bedoeling dat ze meer gaan focussen op de innovatiethema's van de sectoren. Op de school kennen de docenten deze focus ook nog niet, de agenda was immers nog niet klaar. In Meppel is gekozen om eerst de interne organisatie aan te passen."

** Voor een uitleg over werkplaatsen en Centra voor Innovatief Vakmanschap en Centres of Expertise, zie pag. 34: Hoe zit dat?*

Kijk voor links bij dit artikel op www.groenonderwijs.nl > vakblad editie 3